

Гандзюк Віталій. Актуальні проблеми та перспективи підготовки журналістів у закладах вищої освіти. Журналістика й мистецтво слова: збірник наукових статей / гол. редактор Т.О. Цепкало; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вип. 17. Вінниця: ТОВ «Меркюрі-Поділля», 2025. С. 7-11.

Віталій Гандзюк

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ЖУРНАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано актуальні проблеми підготовки журналістів у закладах вищої освіти України в умовах цифрової трансформації медіа, розвитку штучного інтелекту та воєнних викликів. Визначено основні напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх журналістів, зокрема оновлення освітніх програм, посилення практичної складової, інтеграцію цифрових технологій, розвиток медіаграмотності та співпрацю з роботодавцями. Окреслено перспективи модернізації журналістської освіти відповідно до сучасних потреб медіагалузі.

Ключові слова: журналістська освіта, підготовка журналістів, заклади вищої освіти, освітні програми, медіаосвіта, цифрові технології, медіаграмотність, професійні компетентності, практична підготовка.

В умовах російсько-української війни, яка триває не лише на полі бою, а й в інформаційному просторі, роль журналіста набуває особливого значення, адже саме він стає ключовим носієм правди та протидіє пропаганді.

Однак, щоб відповідати на виклики часу, система фахової журналістської освіти потребує суттєвих змін.

Перша і, напевно, найзначніша проблема – це недостатня адаптація навчальних програм до вимог сучасної медіаіндустрії. Багато закладів вищої освіти досі дотримуються традиційних підходів до навчання. У результаті, нові технології, такі як цифрова журналістика, новітні медіа, дата-журналістика, мобільна журналістика, робота в соціальних мережах, крос-медійна журналістика, не завжди знаходять своє місце в навчальних планах. Це призводить до того, що випускники не готові до реалій, які постають перед ними в професійному житті.

Друга проблема – це недостатня практична підготовка студентів. У багатьох закладах практичні заняття часто проходять у формі семінарських, групи не діляться на підгрупи (економія коштів, годин), немає індивідуальних

занять, як це є, наприклад, у тих, хто навчається за ОП «Музичне мистецтво». Різні види практики теж обмежуються 3 кредитами, тобто 3 тижнями. У деяких закладах є тільки один вид практики і тільки на 4 курсі. Це суттєво обмежує готовність майбутніх журналістів до роботи в реальних умовах, де важливу роль відіграють не лише теоретичні знання, а й практичний досвід.

Третя проблема полягає в відсутності тісної співпраці між академічними установами та медіа. Без активного партнерства з редакціями, студенти не можуть отримати актуальні знання про тенденції, з якими стикаються журналісти сьогодні. Це також призводить до розриву між теорією та практикою, що негативно впливає на якість підготовки. Багато приватних медіа, особливо після роздержавлення, не хочуть співпрацювати з університетами на безоплатній основі, таким чином зменшується кількість баз практики, а ті редакції, які приймають студентів, ставлять вимоги направляти на практику не більше 1-2 осіб. Чимало редакцій в умовах війни працюють дистанційно, що теж обмежує можливості студентів отримати реальний досвід.

Серйозним викликом є брак фінансових і матеріальних ресурсів у багатьох освітніх закладах. Це обмежує можливості для впровадження нових технологій та інновацій у процес навчання, а також для проведення практичних занять з використанням сучасних засобів комунікації. Чимало університетів не можуть забезпечити студентів сучасними комп'ютерами або доступом до професійного програмного забезпечення для обробки відео та аудіо. Немає можливості створити телестудію, радіостудію, або ж видавати газету, журнал, як це було ще до пандемії Covid19.

Наприклад, у 2018 р. у ВДПУ імені М. Коцюбинського виходило 2 газети щомісяця і їх редагували студенти-журналісти. Це дуже хороша практична школа. Нині, якщо навіть є запити від роботодавців заповнити вакансії, то непросто когось запропонувати із старших курсів, адже студенти мають обмежені можливості для того, щоб шліфувати свою майстерність підготовки різножанрових текстів, їхнього редагування, верстки і тп. Раніше працювали студентські редакції, де наприклад старшокурсники могли редагувати тексти студентів молодших курсів [1].

Ще однією проблемою є низька мотивація студентів. Останнім часом молоді люди обирають журналістику не через бажання бути професійними журналістами, а через модність спеціальності або вплив батьків. Це може призвести до того, що студенти не виявляють належної зацікавленості в навчанні, що, у свою чергу, негативно впливає на якість підготовки. Нині значний відсоток студентів здобувають журналістську освіту просто заради диплома. Оскільки більшість студентів навчаються за кошти юридичних чи фізичних осіб, змушені йти на підробітки і (це сумно) не в медіа, а офіціантами в бари, кафе, кол-центри, доставку піци і тп. Звичайно це негативно впливає на якість фахової підготовки, адже у цьому випадку навчання відходить на другий план.

Коротко про перспективи підготовки журналістів.

По-перше, зростає усвідомлення необхідності модернізації освітніх програм, навчальних планів. Все більше закладів вищої освіти починають впроваджувати такі освітні компоненти, як «Цифрова журналістика», «Спічрайтинг і копірайтинг», «Мобільна журналістика», «Нові медіа», «Діджитальна журналістика», «Кросмедіа», «Сторітелінг», «Журналістика кризових ситуацій», «Блогінг і соціальні мережі», «SMM-технології» та ін. Це свідчить про те, що освітні установи готові реагувати на зміни в медіасфері. Важливо те, що зміни до освітніх програм обговорюються в тісній співпраці зі стейхолдерами.

Приміром, на кафедрі журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю ВДПУ імені Михайла Коцюбинського щороку переглядається перелік вибіркових дисциплін, вносяться відповідні зміни до каталогу. І насправді є корисними спілкування із представниками медіаіндустрії, які радять, якими сучасними компетенціями мають володіти майбутні кореспонденти, редактори, оглядачі, пропонують до вивчення нові освітні компоненти, інколи навіть самі беруться забезпечувати їхнє викладання на умовах погодинної оплати праці [4].

По-друге, розвиток онлайн-освіти відкриває нові можливості для підготовки журналістів. Студенти можуть отримувати доступ до міжнародних

курсів та програм, які пропонують новітні знання та навички. Це дозволяє їм навчатися у найкращих фахівців галузі, не покидаючи свою країну. Онлайн-курси також надають можливість навчатися у зручний для них час, що є суттєвою перевагою. Останнім часом у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського активно впроваджуються елементи неформальної освіти. Зараз є чимало спеціальних курсів, які опановують здобувачі й отримують знання. Згідно з Положенням про зарахування результатів неформальної освіти викладачі в межах своїх дисциплін (залежно від того на скільки годин курс) зараховують або тему, або кілька тем, або модуль [3].

Не менш важливим є й розвиток нових технологій. Сучасні інструменти для збору, аналізу та презентації інформації відкривають нові горизонти для журналістики. В освітніх програмах з'являються курси з використання нових медіа-технологій, що робить підготовку бакалаврів та магістрів журналістики більш комплексною та актуальною. Важливо, щоб студенти отримували практичні навички роботи з цими новими інструментами. Зараз, наприклад, навчаємо студентів роботі зі штучним інтелектом.

Під час війни спостерігається зростання інтересу до медіаграмотності серед населення. Це означає, що суспільство стає все більш вимогливим до якості інформації. Студенти, які пройдуть навчання в умовах підвищеної критичності до медіа, будуть більш підготовленими до роботи в професії, де важливо не лише отримувати інформацію, а й вміти її аналізувати, перевіряти. Викладачі кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю ВДПУ імені Михайла Коцюбинського організовують для студентів спеціальні тренінги з факчекінгу, на 2 курсі опановують «Медіаграмотність», яку із 2025 року буде подано як вибірккову ОК до університетського каталогу дисциплін загальної підготовки [2].

Отже, попри всі виклики воєнного часу, викладачам журналістських дисциплін необхідно крокувати в ногу з технологічним прогресом, вдосконалювати освітні та робочі навчальні програми, посилювати практичну підготовку студентів і розвивати співпрацю з медіа. Тільки так можна підготувати нове покоління репортерів, здатних ефективно працювати в

сучасному інформаційному середовищі, відповідати на виклики часу та підтримувати високі стандарти журналістики в Україні.

Література

1. Гандзюк В.О. Вінницька газета «Студентська територія»: із редакційного досвіду. *Інтернет-часопис «Студентська територія»*. URL: https://st-gazeta.at.ua/index/istoriya_gazety/0-2

2. Медіаграмотність. Науково-практичний гурток для студентів спеціальності 061 Журналістика. *Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю. Офіційний сайт*. URL: <https://surl.li/sakuem>

3. Неформальна освіта. *Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю. Офіційний сайт*. URL: <https://surl.li/vnloza>

4. Робочі програми навчальних дисциплін. Вибіркові компоненти. *Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю. Офіційний сайт*. URL: <https://surl.li/zjbwfm>

Гандзюк Віталій – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.